

12. 15:46 Kultuuriministri 2023. aasta ettekanne riigi pikaajalise arengustrateegia "Eesti 2035" elluviimisest (sealhulgas "Eesti spordipoliitika põhialused aastani 2030" elluviimisest)

15:46 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

12. päevakorrapunkt on kultuuriministri 2023. aasta ettekanne riigi pikaajalise arengustrateegia "Eesti 2035" elluviimisest (sealhulgas "Eesti spordipoliitika põhialused aastani 2030" elluviimisest). Ma palun ettekandjaks kultuuriminister Piret Hartmani.

15:46 Kultuuriminister Piret Hartman

Lugupeetud Riigikogu liikmed! Head külalised, kolleegid, kultuuri- ja spordisõbrad, sidusa ühiskonna ehitajad! Praeguse Riigikogu koosseisu viimane istungjärgu alguses ütles Eesti Vabariigi president Alar Karis siin saalis järgmised sõnad. "Räägime sellest, et haridus ja kultuur on Eesti laiapindne riigikaitse, meie vaimne kaudtuli ja sõgedusevastane keskmaa õhutõrje. Haridus ja kultuur on Eesti tugev kaitse välise ja sisemise rahu hoidmiseks."

Ekh siis kultuuri toimetulekust sõltub ka meie riigi julgeolek. Ajad on keerulised, kuid neil keerulistel aegadel on oluline mõelda sellele, mis on päriselt tähtis. Eesti kultuur on Eesti riigi ja rahva iseolemise mõte. Kultuur on eestluse elujõu allikas. On oluline, et Eesti Vabariigi aastapäeva eel räägime siin saalis just nimelt sellest, kuidas läheb meie kultuuril, spordil ning ühiskonna sidususel.

Head Riigikogu liikmed! Sellel aastal on palju, mille üle heameelt tunda. Aastaid ei ole kasvanud Kultuuriministeeriumi baaseelarve sellises mahus nagu käesoleval aastal. Samuti tõusis Kultuuriministeeriumi eelarvest palka saavate kõrgharidusega kultuuritöötajate miinimumpalk 1600 euroni. Lisaks tagasime asutuste juhtidele üle 7 miljoni euro kõigi teiste töötajate motiveerimiseks. Kultuuri- ja **spordivaldkonna asutuste ja tegevuste kestlikkuse tagamiseks praeguses inflatsiooniolukorras suureneb riigipoolne baasrahastus ligi 13 miljonit** eurot. Pean silmas nii Kultuuriministeeriumi haldusala asutusi kui ka ministeeriumi eelarvest tegevustoetust saavaid kolmanda sektori kultuuri- ja spordiorganisatsioone. See on hea algus, kuid nii-öelda pearoani on siiski veel pikk tee minna. Seda ilmestavad õigustatult mitmed meie loomeinimeste poolt välja antud hädasignaalid.

Eesti kultuur ei püsi ilma kohaliku kultuurita. Meie kultuur ei ole eliidi kultuur, vaid tugineb laiapindsel rahvakultuuril, mis on välja kujunenud sadade aastate jooksul. Lennart Meri on öelnud: "Ilma kultuurita ei oleks inimest. Kultuur annab riigile mõtte, on ühistunde loojaks ning sildade ehitajaks erinevate kogukondade vahel. Kultuur ei saa olla kättesaadav ainult suurlinnades, vaid peab olema lähedal igale inimesele."

Seda enam teeb murelikuks, et praegune keeruline sotsiaal-majanduslik olukord on pannud eriliselt suurde ohtu kohaliku kultuurikorralduse jätkusuutlikkuse. Kuigi riikliku kultuuritöötaja miinimumpalk kasvas, ei puuduta see paraku kõiki kultuuritöötajaid. Vähesed kohalikud omavalitsused suudavad selle palgakasvutempos püsida. Selle aasta alguses läbi viidud küsitlus näitas, et paljud omavalitsused ei ole võtnud isegi eesmärgiks sammu pidada. Me räägime kultuurimajade juhtidest, kultuurikorraldajatest, raamatukogutöötajatest, kohaliku kogukonna eestvedajatest ja kultuuri hoidjatest. See on ebaõiglane olukord, mille lahenduseks saab olla miinimumpalga kehtestamine ka kohalikele kultuuritöötajatele. Kuid selleks peab riik tulema appi ning suurendama kohalike omavalitsuste rahastust.

Mati Heidmets on öelnud, et Eesti taasiseseisvumisjärgse poliitika suurim läbikukkumine on üha süvenev regionaalne ebavõrdsus. Eesti riigile ja inimestele ei tee kuidagi head see, kui seame arglikult ja ambitsioonitult sihiks kestliku kahanemise. Veelgi trööstitum on see, kui kestlik kahanemine algab kultuuri kärpimisest.

Mul on väga kurb näha ja kuulda, kuidas esimesed kärpekäärid kipuvad ikka kultuuri tabama, nagu näeme Võru- või Pärnumaal. Raamatukogu või rahvamaja on paljudes paikades veel see ainuke koht, kus kogukond saab koos käia. Pean väga oluliseks koostööd kohalike omavalitsustega ning olen suunanud erilise tähelepanu koostööle nende juhtidega, et koos arutada, milliseid võimalusi kultuur kogukonnas loob ning kuidas teha kultuurikorralduses paremaid ja läbimõeldumaid valikuid.

Eelmisel aastal lõppes raamatukogude aasta, mis oli täis erinevaid sündmusi, arutelusid ja uusi algatusi. Käivitus MIRKO ehk Minu Raamatukogu projekt, kus raamatuid saab üle Eesti tellida endale pakiautomaati või lugeda e-keskkonnas, ikka selleks, et mitmekülgne lugemisvara oleks kättesaadavam. Raamatukogud on olulised kultuuri- ja kogukonnakeskused, elukestva õppe edendajad ning kultuuripärandi säilitajad. Nii mõneski paigas on raamatukogu veel viimaseks kohaks, mille kaudu omavalitsus ja riik on inimestele lähedal. Raamatukogud ei ole pelgalt raamatute hoidmise kohad, vaid on inimeste hoidmise kohad. Loodan, et sellel aastal hoo sisse saav raamatukogude kiirendi aitab seda rolli hoida ning arendada.

Nagu ütleb Marju Lauristin, meie kultuuritipud on kõrged, sest nad toetuvad meie esivanemate rajatud kogu rahvast hõlmavale kultuuripüramiididele. Kohaliku kultuuri kestlikkus ja kultuurikorraldajate toimetulek ei ole meie kultuuri ainus murekoht. Sveta Grigorjeva küsib meedia vahendusel endiselt, kas tema pensioniplaan on tööpoolest suitsiid, ning nimetab samas loovisikute alarahastamist kuritegelikuks. Ta rõhutab: "[...] loovisikul on vaja õiglast palka, ja mitte ta ei pea lisaks oma põhitegevusele Bolti sõitma." Ma nõustun temaga.

Umbes 10 000 loovisiku õiglasteks tasustamiseks ja sotsiaalsete garantiide loomiseks valmistame ette loovisikute ja loomeliitude seaduse muutmist. Mõtlemata võiks panna kas või see, et nimetatud 10 000-st loovisikust pool on ravikindlustuseta. Sellise 20. sajandisse kohatu olukorra lahendamine on Eesti riigile auasi.

Õhuke riik ning olemasolev maksusüsteem ei toimi. Peame mõtlema sellele, kuidas lisaks vajalikele kuludele rääkida tuludest. Loodan, et teised erakonnad tulevad lisaks vajalikele lubadustele kultuuris, lõimumises ja spordis välja ka võimalikele lahendusettepanekutele, kuidas ressursse meie valdkondades kasvatada.

Lisaks tuludele on oluline vaadata üle ka avaliku raha kasutamine, mis peab jääma läbipaistvaks. Intensiivset kõlapinda saanud teatrite rahastamissüsteemi korrastamiseks muutsime etendusasutuste seadust. Tõden, et muudatused ei ole kulgenud kõige sujuvalt, kuid suund on õige ja valdkonna esindusorganisatsioonid kaasatud. Esimese aasta konarused saab hea koostööga siluda.

Kindlasti ei ole kultuur vaid kulu. Hea näide on tagasimaksefond Film Estonia, mille maht suurenes sel aastal nelja miljoni euron. Kultuur on majanduse mootor. Ainuüksi aastatel 2016–2021 kulutati tagasimaksefondi toetatud filmiprojektidele Eestis ligi 43 miljonit eurot. Tänamullu loodi tänu fondile 189 töökohta ning riik sai 2,7 miljonit eurot maksutulu. Iga tagasimaksefondi toel investeeritud euro kohta luuakse majanduses kokku 5 eurot väärtust. Loomesektorit on tark toetada, sest see panustab majanduskasvu.

Kultuuri võimestamiseks on kindlasti üks võimalusi ka annetuskultuuri arendamine ning koostöö ettevõtjatega. Paari viimase nädala jooksul on Kultuuriministeerium andnud iga-aastaselt kultuurisõbra ja spordisõbra galadel üle tänupreemiad kultuuri ja sporti toetanud ettevõtetele ja metseenidele. Annetuskultuuri edendamine aitab meil kõigil mõelda iseenda vastutusele meie riigi tuleviku ja laiema vaimse keskkonna suhtes, mida me igapäevaselt oma tegevustega või tegematajätmistega loome. Kuigi annetuskultuuri toetava keskkonna loomine ning spordi ja kultuuri koostöö ettevõtjatega kogub tuure, näiteks võimalike maksusoodustuste analüüs ja sihitud fondide avamine kas või teravalt pildis oleva Ida-Virumaa toetamiseks, on meil tänaseks valminud raport ja konkreetne tegevusplaan, kuidas edasi minna. Ettevõtjad mõistavad, et kultuurivaldkonna toetamine ei ole kulu, vaid aitab luua ja hoida üldist heaolu ning tasakaalu meie ühiskonnas. Ettevõtjatega kohtumisel ütles üks ettevõtja, et Eestis peaks olema kultuuri ja spordi toetamine auasi. Kindlasti on see märk ühiskonna küpsusest.

Kuid lisaks vajalikele ressurssidele on meie kultuuri järjepidevuse küsimus ka kultuuriloojate ja kultuuripubliku järelkasv. Noor Eesti võtab pealinna üle eeloleval suvel, kui toimub noorte XIII laulu ja tantsupidu "Püha on maa". Kultuurirahastuse kaudu saavad põhikooliõpilased külastada teatrietendusi, kinoseansse, muuseumi või muid kultuurivaldkonnas pakutavat. Tänu sellele, et meede on hästi vastu võetud, oleme selle mahtu suurendamas pooleteise miljoni euro võrra.

Laste ja noorte huvitegevusse ja huviharidusse peab riik senisest aga veelgi enam panustama. Peame tuge pakkuma huvihariduse õpetajate palkade tõstmisel. Oleme Haridus- ja Teadusministeeriumiga välja töötamas vastavat lahendust. Vaid nii saame lastesse ja noortesse ja juba varakult kultuurihuvi süstida.

Head Riigikogu liikmed! Ma tänan teid väga otsuse eest lisada riiklikku tähtpäevade kalendrisse uus lipupäev 30. jaanuar, eesti kirjanduse päev. See on tunnustus eesti kirjanduse mitmekülgsele ning meie tublide kirjanike tööle. Sel aastal tuli kirjandusvaldkonda juurde üle poole miljoni euro lisaraha, kuid kindlasti väärivad meie kirjandusvaldkonna inimesed veelgi õiglasemat tasu tehtud töö eest. Aastasse on mahtunud mitmeid tulevikku suunatud tegevusi, nagu loov uurimuste toetamine, keskkonnahoidlik kultuurikorraldus ning tegevused kultuuripärandi kaitsmiseks.

Innovatsioon ja tark areng on pinnal püsimise eeldus ka loomesektorile. Selle sihipärasemaks arendamiseks oleme tähelepanu alla võtnud kultuuri- ja loomevaldkondade teadus- ja arendustegevuse elavdamise. Eesti kultuuri teadus- ja arendusprogrammi maht aastani 2026 on kokku 6,4 miljonit eurot. Kahjuks pean tõdema, et keskkonnahoid jääb suurema osa Eesti kultuuri ja spordiorganisatsioonide jaoks igapäevase ellujäämise varju. "Kultuur 2030" arengukava seab meile ülesande rakendada sektoris keskkonnahoidlikke lahendusi. **Mahukas uuring kultuuri- ja spordikeskkonna jalajälje kaardistamiseks andis meile häid soovitusi, kuidas edasi tegutseda.**

2023. aastal kolmekordistus toetus tagastatud ehitismälestiste korrastamiseks. Töötame edasi selle nimel, et suurendada toetusi pärandiomanikele, sest üks kolmandik Eesti ehituspärandist on halvas või avariilises olukorras. Kui me täna ei tegutse, ei ole homme meil Liberty mõisa Tallinnas või Kohtla-Järvel asuvat Soansi koolimaja. Meie muuseumides asuv kultuuripärand hävib ilma selleta, et meil käiks sõda. Seepärast on meie prioriteet luua kaks pärandihoidlat Põhja- ja Lõuna-Eestisse ning lisaks Hiiumaale. Need oleksid ühtlasi digiteerimise ja konserveerimise kompetentsikeskused. Need on olulised institutsioonid Eesti identiteedi säilimiseks läbi aegade.

Head kuulajad! Eelnevalt kõlas mitmel korral lause, et kultuur on ühiskonna sidususe loojaks. Julgeolekupoliitika põhialustes on kirjas: "Ühtset ühiskonda on raskem haavata ja väljastpoolt mõjutada. Ühiskonna ühtsust kasvatab ühiskonna suurem lõimetus. Lõimumise eesmärk Eestis on tugeva identiteediga, ühiseid väärtusi jagava ja kultuuriliselt mitmekesise ühiskonna kujundamine."

Aeg on olnud keeruline. Venemaa julm sõda Ukraina vastu on Eestisse toonud 67 000 sõjapõgenikku ning sunnitud avalikust ruumist otsustavalt eemaldama okupatsioonirežiimi ülistavad monumendid. See enneolematu aeg on meid Kultuuriministeeriumis seadnud silmitsi tõsiasjaga, et kohanemine lõimumine vajab veelgi enam tähelepanu, sest see on seotud meie rahvuskultuuri püsimisega, ühiskonna tasakaalu säilimisega ning julgeolekuga. Kultuuriministrina avaldan ma tänu kõigile eestimaalastele, kõigile kultuuri-, haridus- ja vabaorganisatsioonidele, kes on aidanud põgenikel meie ühiskonnas kohaneda. Eesti inimesed mõistavad, et Ukrainas võideldakse kogu vaba Euroopa eest, kultuuri pärast ning tänu kultuurile.

Sõjapõgenikele mõeldes seame esikohale tegevused, mis aitavad inimestel kohaneda meie kombe-, keele- ja kultuuriruumiga. Sellest tõukvalt käivitas Kultuuriministeerium ajutise kaitsega Ukraina sõjapõgenikele kohanemisprogrammi, koolitusmooduli ja A1-tasemel eesti keele õppe. Praeguseks on selles osalenud üle 16 000 täiskasvanu. Keeleõpe A1-tasemel on lõpetanud 1800 inimest ning hetkel õpib 6000 inimest. Lisaks aitame Ukraina sõjapõgenikest noortel kogukondlike tegevuste kaudu säilitada sidet oma keele ja kultuuriga. Teame ju, et suur osa siia saabunud inimestest soovib pärast sõja lõppu koju tagasi minna.

Oleme aidanud aga Ukrainat ka kohapeal. Toetame loovisikute töö jätkamist kultuurivahetuse kaudu, oleme kogunud spordisündmuste raames raha sõjasõjapurustuste likvideerimiseks ning soetanud elektrigeneraatoreid. Ukraina inimesed on väljendanud Eesti riigile sügavaimat tänu. Ukraina toetamine igal tasandil ning Venemaa isoleerimine on olnud meie rahvusvahelise kultuurikoostöö kese. Katkestasime vahetult pärast sõja algust igasuguse kultuurikoostöö Venemaa Föderatsiooniga. **Eesti on olnud eestkõneleja Euroopa Liidu ja teiste organisatsioonide tasemel, mis puudutab Venemaa ja Valgevene sportlaste kõrvalejäämist rahvusvahelistelt**

spordivõistlustelt, suursündmuste korraldamise õiguse äravõtmist või ka vaenulike propagandakanalite leviku piiramist.

Nii nagu oleme solidaarsed ukrainlastega, peame olema toeks ka oma inimestele. Kui alguses viitasin pikaajaliste mõjude teadvustamisele kultuurielu edendamisel, siis pean oluliseks esile tõsta ka eestikeelsele haridusele ülemineku. See on ajalooline samm, mida on lõimumise valdkonnas aastaid oodatud. Kultuuriministeeriumi roll selles reformis on venekeelsete koolide õpetajatele eesti keeleõppe pakkumine läbi nii keelekursuste kui ka õpetajate vahetuste, samuti panustame teisest rahvusest lastevanemate nõustamisse.

Head rahvasaadikud! Lisaks sõjapõgenikele ning teistest rahvustest inimestele tuleb veelgi intensiivsemalt rõhku panna Eesti kultuuriruumi tugevdamisele. Segregatsiooni oht ja kõrvalejäetus on kõige teravamalt tajutav Ida-Virumaal. Ühise identiteedi loomiseks tuleb Ida-Virumaal luua nii järjepidevalt toimivaid kultuurisündmusi kui ka kogukonnale suunatud programme. **Sellepärast avame peatselt just Ida-Virumaa uue kultuuri- ja spordiprogrammide taotlusvooru**, alustab ka kultuurisaadiku programm, mis kaasab Ida-Virumaa koolide õpilasi ja õpetajaid osa saama Eesti kultuurist Eesti eri paigus.

Meedias head kõlapinda saanud Integratsiooni Sihtasutuse keelesõbra programmis on eesti keeles suhelnud juba üle 500 vestluspaari. Ukraina sõda seadis meile ette halastamatu pildi Venemaa propagandamasina jõhkrast ajupesutööst, mis toidab Vene ühiskonna toetust Kremli tapamasinale. Nüüd on Vene propagandakanalite edastamine Eestis ja paljudes teistes riikides keelatud. Vaba meediasõna toetamiseks oleme rahastanud Eesti venekeelset erameediat ning rahvusringhäälingu vene- ja ingliskeelse sisu loomist. Mitmete seireuringute kaudu teame, et eestlaste jaoks on kõige olulisemad kanalid eestikeelset telekanalid, muust rahvusest elanike jaoks Eesti uudisteportaalid nii vene kui ka eesti keeles. ETV+ on oluline info infoallikas kolmandikule muust rahvusest elanikele. Kogu eelneva taustal rõhutan: lõimumine on inimestevahelise usalduse kasvatamine ja hoidmine. See on pikk teekond ja meil kõigil on selles roll, kuna usaldus on alati vastastikune.

Lugupeetud kuulajad! Kultuuriministeerium on kuulutanud 2023. aasta liikumisaastaks. Tippспорт ei saa olla ilma laiapärgjalise liikumiseta. Kuigi tippспорт pakub palju saavutusi ja emotsioone, on ta eelkõige teadlik ja mõtestatud regulaarne liikumine. Eelmisel aastal tehtud liikumisuuring näitas, et vaid alla poole Eesti elanikkonnast liigub piisavalt, et olla hea tervise juures. Samas tõestas uuring, et aktiivsed inimesed on õnnelikumad ja edukamad. Vajame pööret, et hakkaksime igaüks jõukohasel moel rohkem liikuma ja sportima, et tõsta regulaarselt liikuvate inimeste osakaal ühiskonnas vähemalt kahe kolmandikuni. See on suur ülesanne, mille eest ei vastuta ainult Kultuuriministeerium, vaid me kõik.

Möödunud aasta oktoobris lõime liikumisharrastuse kompetentsikeskuse, mille edukas käivitamine koos liikumisaastaga on meie prioriteet. Senisest enam peame arvestama ka erivajadustega inimeste ja muukeelse elanikkonna võimalustega. Viimasel neljal aastal oleme toetanud tervisespordikeskuse, kunstlume tootmise võimekuse ja valgustatud liikumisradade loomist. Kultuuriministeerium jätkab regionaalsete tervisespordikeskuste programmi elluviimist. Lisaks alustame keskuste juurde olme- ja teenindushoonete rajamist, milleks on selle aasta riigieelarves ette nähtud 3 miljonit eurot.

Spordi ja liikumisharrastuse ohutust ja teadmispõhisust silmas pidades on vältimatu treenerite rolli selgem väärtustamine ühiskonnas. Riiklik palgatoetuse süsteem on olnud edukas ja töösuhteid tõhusalt korrastav, kuid treenerite järjepideva kasvu olukorras on rahastus siiski ebapiisav. Sellepärast on nüüd hea meel kinnitada, et sel aastal kasvatame meetme mahtu 4,5 miljoni euro võrra. See võimaldab tõsta noortega tegelevate treenerite töötasu alammäära 1020 eurolt 1400 eurole ehk 37%.

Liikumisharrastuse laiapindsus toidab lootust, et meie keskelt kasvavad tipud, kes toovad meile rõõmustavaid tulemusi rahvusvahelistelt spordi suursündmustelt. Möödunud aastal võideti rahvusvahelistel tiitlivõistlustel 38 spordialal kokku rekordiliselt 326 medalit. Tippspordi oluline osa on 2019. aastal Eesti Olümpiakomitee käivitatud Team Estonia programm, mille riigipoolne toetus tõuseb poole miljoni euro võrra. Sport on osa rahvusvahelisest koostööst ning hoogustab seda.

Eestis toimub igal aastal mitusada rahvusvahelist spordivõistlust, mille korraldus on maailma tasemel. Tänu sellele saab Eesti üha rohkem korraldamise õigusi ja riik toetab seda. Ainuüksi paaril viimasel aastal oleme toetanud rahvusvaheliste võistluste korraldamist Eestis ligi 7 miljoni euroga. Pea sama palju on Eesti riik saanud võistlustele saabunud välismaalastest tagasi ka maksutululu.

Head rahvasaadikud! Kultuurisõbra galal aasta kultuurikorraldaja tunnustuse saanud Ülle Välimäe on aastakümneid hoidnud pildist sellist Eestit, nagu me teda tunneme – kogukonnakeskne, sõbralik, vaimne, rõõmus. Sellises Eestis on hinnas targad lahendused, kiire areng, avatus eri valdkondade lõimumiseks ning uue loomiseks. Selline Eesti on kannatlik ning teab, et täna tehtavate otsuste mõju ei avaldu kultuuri- ja spordivaldkonnas kohe, vaid alles aegade möödudes. Sellises Eestis on hubased raamatukogud ning isegi väga kaugetes maanurkades rahvamajad, kus õhtuti põlevad tuled, sest seal harjutab koor eelseisvaks esinemiseks või teeb sooja tantsurühm, kellel on ees tähtis ülevaatus. Seal saab kokku kogukond, kes vahel tuliselt vaidleb, kuid koosmeeles leiab võimaluse ühiselt edasi minna.

Just niisugust Eestit on Ülle Välimäe püüdnud hoida horisondil ja hoiatanud selle hääbumise raskete tagajärgede eest. Nagu aastakümneid kultuurivaldkonda juhtinud Välimäe ise meie galal ütles: "Eesti kultuuri eest kuni surmani." Kirjutan sellele kogu Kultuuriministeriumi ja meie sektori toimekate inimeste eest alla. Ma tänan teid kuulamast ja olen valmis vastama küsimustele. Aitäh!

16:10 Aseesimees Martin Helme

Ja küsimusi on. Tuletan meelde, et igal Riigikogu liikmel on üks küsimus. Jüri Jaanson, palun!

16:10 Jüri Jaanson

Aitäh, austatud kultuuriminister! Ma pean tunnistama, et ma igatsen praegu tagasi neid aegu, kui kultuuriminister käis ja siis seda spordipoliitika põhialuseid eraldi tutvustamas ja head diskussioonid olid. Näiteks siis, kui teie erakonnakaaslane Indrek Saar oli kultuuriminister. Selles suhtes täna ma vaatasin teil oli spordile aega umbes kolm minutit. Ma küsin lihtsalt, et kuidas praegu Eesti nende põhialustes välja toodud strateegiliste eesmärkide elluviimine läheb. Aga teiseks küsiks kohe tehniliselt juurde, miks te olete otsustanud seda nimelt jätkata, et spordipoliitika põhialuste tutvustamist eraldi ei käi siin tutvustamas.

16:11 Kultuuriminister Piret Hartman

Aitäh selle küsimuse eest! See, et need kolm valdkonda koos on täna, on riigi strateegilise planeerimise küsimus. Need on ühes tegevussuunas ja selle tõttu käsitletakse neid siin aruandes koos. Aga loomulikult ma nõustun täiesti sellega, et kõikidel nendel teemadel võiks pidada palju pikemat debatti ka siin Riigikogu saalis. **Me oleme valdkonna ja ministeriumi poolt kokku pannud ka pikema aruande, kus põhjalikumalt sporditeemasid käsitletakse.** Samuti toimus meil arutelu ka kultuurikomisjonis neil teemadel. Aga ma olen alati avatud käsitlema neid teemasid kõrvalaruteludel, nii komisjonides, fraktsioonides kui ka mujal. Kahjuks see, et me käsitleme neid teemasid nii lühidalt siin, ei sõltu minust ega Kultuuriministeriumist, vaid sellest, kuidas meil täna on riigi strateegiline planeerimine kokku lepitud ja nende aruannete tegemine.

16:12 Aseesimees Martin Helme

Raivo Tamm, palun!

16:12 Raivo Tamm

Suur tänu! Lugupeetud minister, ma tänan selle ülevaate eest! Ja nii nagu meil siin on kirjas, et sealhulgas Eesti spordipoliitika, ja on meile ka see kenasti siin välja jagatud, ma näen, et eelmisel aastal on saanud toetust Ironman Tallinn päris korraliku summaga. Minu küsimus on: kuna sel tähtsal liikumisaastal on esimest korda selle Ironman Estonia raames tulemas Euroopa meistrivõistlused poolpika Ironmaniga, kas riik saab seda ka toetada, sest ilmselgelt seoses Venemaa ja Valgevene sportlaste mitte lubamisega Eestisse on neil vaja toetust?

16:13 Kultuuriminister Piret Hartman

Aitäh selle küsimuse eest! Ma kõigepealt võib-olla sissejuhatavalt veel tooksin välja, et eelmisel ... Kuna eelmine küsija küsis, et kuidas meil tegelikult on kasvanud või paranenud või vähenenud spordivaldkonnas olevad trendid, siis üldiselt on spordivaldkond väga hästi edasi läinud ja trendid paranevad nii harrastajate osas, spordiorganisatsioonide osas, treenereid tuleb juurde. Nüüd, mis puudutab Ironmani, siis Ironman on saanud suurspordisündmuste ja kultuurisündmuste meetmest toetust. Ka eelmisel aastal nad said. Seal tekkis tõesti see murekoht, et kuna Venemaa ja Valgevene sportlased ei saanud tulla, siis tekkis neil suur miinus ja küsimärk, kuidas nad saavad edasi minna. Me tänasel hetkel proovime lahendada seda küsimust, mis puudutab eelmist aastat. Ma loodan, et nad sellel aastal taas kord sellest taotlusvoorst raha küsivad ja toetust saavad, et oleks võimalik see läbi viia. Ja eks kui tekib täiendavaid küsimusi, siis peame lihtsalt koos maha istuma, nagu ka eelmise aasta osas istusime, ja ehk on võimalik siin lahendust leida.

16:14 Aseesimees Martin Helme

Heidy Purga, palun!

16:14 Heidy Purga

Suur tänu, lugupeetud istungi juhataja! Hea minister! Aitäh selle ülevaate eest ja aitäh selle töö eest ka, mida sa, hea Piret, oled suutnud ära teha! Mul on tänusõnu küll veel ja muidugi on kultuuris ka selliseid kitsaskohti, millega me oleme kasvõi kultuurikomisjonis tegeleda jõudnud vägagi palju, aga kõik küsimused saavad ikkagi alguse rahast. Ka kultuur on meile kallis. Jah, me oleme väike riik ja kultuur ongi meile kallis. Kuidas sa kommenteerid seda, et viimase 20 aasta jooksul on Kultuuriministeeriumi osakaal riigieelarves vähenenud pea kaks korda? Sina oled küll minister olnud, jah, oluliselt lühema aja kui 20 aastat, aga numbrid on langenud kaks korda 3,84%-lt 2002. aastal 1%-ni 2022. aastal. Mida me saame teha? Kas saab midagi teha ja kas see langus on jätkuteel? (Juhataja helistab kella.) Aitäh!

16:15 Kultuuriminister Piret Hartman

Aitäh selle väga valusa küsimuse eest! Kui me vaatame, kui suur on olnud Kultuuriministeeriumi maht kogu eelarvest, siis õnneks võrreldes eelmise aastaga see protsent on paranenud – küll vähe, aga siiski paranenud. Ja nagu ma ütlesin ka, et murekoht on olnud see, et Kultuuriministeeriumi baaseelarve ei ole kasvanud nii suures mahus, kui vajalik on. Sellel aastal kasvab meie baaseelarve võrreldes eelmise aastaga 50 miljoni võrra. Ma austan väga oma eelkäijaid ja kolleege, kes on olnud Kultuuriministeeriumis, kuid ma ei tea, kas erinevatel poliitilistel põhjustel ei ole õnnestunud baaseelarvet kasvatada. Kui me oleksime kõikidel nendel aastatel kasvanud sama suures mahus kui sellel aastal, siis meil neid probleeme tegelikult ei oleks. Nii et ma väga loodan, et tulevased valitsused väärtustavad Eesti kultuuri sama palju, kui see valitsus on väärtustanud. Aitäh!

16:16 Aseesimees Martin Helme

Jaak Juske, palun!

16:16 Jaak Juske

Aitäh, austatud istungi juhataja! Hea Piret! Kõigepealt tänud sulle väga hea ettekande eest ja selle eest, et sa tõesti oled kirega ja kogu hingest oma valdkonna eest seisnud. Sa ei jõudnud aga rääkida ühest teemast, väga olulisest teemast, mis jääb kahe ministeeriumi vahele. **See on huviharidus, noorte huviharidus**, kus teatavasti eelmine valitsus alustas eelarvekärpeid laste arvelt, huvihariduse arvelt. See oli väga valus otsus ja ausalt öeldes arusaamatu otsus. Milline on olnud selle eelarvekärpe mõju ja mida annaks teha, et seda olukorda parandada? Seda enam, et nagu me teame, meie lapsed paraku liiguvad väga vähe.

16:17 Kultuuriminister Piret Hartman

Aitäh! See on isiklikult ka väga oluline küsimus minu jaoks, **sest ma olen tõesti töötanud välja huvitegevuse kontseptsiooni**, mis tänasel hetkel ka kohalikes omavalitsustes rakendub. Selle väljatöötamise eest seisis sotsiaaldemokraat ja kultuuriminister Indrek Saar. Ja kui me alustasime sellega, oli seal tõesti 15 miljonit eurot. Pärast seda on olnud ministreid, kes ei ole seda nii vajalikuks pidanud ja on seda vähendanud. Mina kindlasti selle

poolt ei ole. **Aga ma arvan, et täna on oluline mitte tegeleda sellega, kuidas mitmekesistada huvitegevust ja huviharidust, vaid kuidas tagada jätkusuutlikkus.**

Ja kõige suurem valupunkt meie jaoks on huviharidusõpetajate tasu. Mul on hea meel, et üldhariduskoolide õpetajate palgad kasvavad, kuid väga keerulises olukorras on täna huvihariduses olevate õpetajate palgad. Me oleme tõesti nii, nagu ma ka kõnes ütlesin, haridus- ja teadusministriga kokku leppinud, et me selle kevade raames töötame välja uue mudeli, kuidas õpetajaid toetada. Nii et ma loodan, et enne riigieelarve läbirääkimisi on meil see mudel selge ja me leiame võimaluse seda toetada. Sest murekoht on see, et kui me täna ei tegele kultuuri jätkusuutlikkusega ja kultuuripubliku olemasoluga 10–20 aasta pärast, siis kui me täna võime tõesti tunda rõõmu, kui palju inimesi käib kinos, teatris, muuseumis ja nii edasi, siis lihtsalt 10 aasta pärast need numbrid on oluliselt väiksemad. Nii et huviharidus on meie fookuses. Kultuuriministeerium on võtnud endale tööle inimest, kes selle valdkonnaga tegeleks ja oleks sillaks ka Haridus- ja Teadusministeeriumiga.

16:19 Aseesimees Martin Helme
Reili Rand, palun!

16:19 Reili Rand

Aitäh, austatud istungi juhataja! Hea minister! Aitäh sulle, Piret, selle olulise ning sisuka ettekande eest! Peatuksin sellel, et endise omavalitsusjuhina oli mul ääretult sümpaatne kuulda, et sa pead oluliseks senisest suuremat koostööd kohalike omavalitsustega just selleks, et kohalik kultuur ei hääbuks. Kas sa avaksid veidi rohkem, mida riik saaks teha senisest enam või teisiti, et kohalik kultuur oleks elujõuline ja et need kärpekäärid, mida me siit ja sealt kuuleme, ei nüsiks esmalt just nimelt kultuurivaldkonda?

16:20 Kultuuriminister Piret Hartman

Aitäh! See on tõesti täna, ma arvan, kultuurisektori jaoks üks teravamaid küsimusi, kui me näeme, et rahvamajad, kultuurimajad, raamatukogud lähevad kinni. Ma tõesti siiralt usun selsse, et laiapindne rahvakultuur on tegelikult meie kultuuri üks alustalasid.

Siin on olulised kaks asja. Esmalt võib-olla selleks, et paremat ülevaadet saada, viisime me läbi kohalike omavalitsuste seas uuringu koos Eesti Linnade ja Valdade Liiduga, ning saime teada seda, et peaaegu veerand omavalitsustest planeerivad ümberkorraldusi. Jah, mul on hea meel selle üle, et üle 90% omavalitsustest ei plaani midagi kinni panna, küll aga plaanitakse ümberkorraldusi. Ehk siis täna meil on õnneks see pilt selge, mis kohapeal toimumas on, ja ma ise olen ka võimaluste piires käinud maakondades kohal ja kultuurikorraldajatega kohtunud.

Ma arvan, et meil tuleb tegeleda kahes suunas. Esiteks on see, et tõsta võimekust ja teadmisi inimestes. Ma vahel ikkagi arvan seda, et kui kohalik omavalitsus tahab raha juurde, siis ma ei ole kindel, et ta seda alati kultuuri paneb. Kuigi on väga tublisid omavalitsusi, kes seda teevad. Ehk siis me peame rääkima sellest kultuuri rollist ja võimalustest. Aga teisest küljest on väga suur probleem ikkagi kohalike omavalitsuste tulubaas. Paljudes omavalitsustes tahetakse maksta palju suuremaid palkasid, aga ka nende erinevate kulude kasvu kõrval on see väga-väga keeruline. Ehk siis ma olen täiesti kindel selles, et me peame ka kohalike omavalitsuste tulubaasi kasvatama. Nüüd, mis puudutab konkreetselt kohalike palkasid, siis siin ma arvan, et tõesti meil oleks oluline panna ka see nii-öelda palgamiinimum kohalike omavalitsuste kultuuritöötajatele.

Mida me oma poolt riigis teeme, on ka see, et me oleme mitmeid erinevaid meetmeid rakendanud kohalikule kultuurile, nii koorijuhtide, tantsujuhtide palgameede, siia alla läheb ka nüüd raamatukogude kiirendi, kuhu me paneme pool miljonit eurot juurde. Lisaks on rakendumas kohe-kohe ka meede kultuuriväärtuslike objektide renoveerimiseks, energiatõhusamaks muutmiseks järgmise kolme aasta jooksul 8 miljonit. Ma arvan, et see on ka oluline, et riik selliseid erinevaid konkreetsete eesmärkide täitmiseks suunatud meetmeid rakendab. Aga ma arvan, et küsimus on fundamentaalne ja selles, et milline on tegelikult kohalike omavalitsuste tulubaas ja võimekus.

16:22 Aseesimees Martin Helme

Eduard Odinets, palun!

16:22 Eduard Odinets

Aitäh! Hea Piret, tänusõnad ka minu poolt selle ülevaate, ettekande eest! Oli tõesti informatiivne ja huvitav ja hästi jälgitav. Aga minu küsimus haakub võib-olla pisut ka kolleeg Reili Ranna poolt tõstatatud kohalike omavalitsuste hakkamasaamine ja kultuuri kannatused selle tõttu. Sa mainisid ka ise praegu, et raamatukogud on üks koht, kus üritatakse kokku hoida, ja oma ettekandes ka ääri-veeri, mitte väga pikalt mainisid ka raamatukogude kiirendi teemat. Mulle tundub, et raamatukogud on piirkondades, omavalitsustes üks kasutamata ressurss, üks võimalus, mida ei osata näha kohapeal. Ja kui kärpeplaanid, siis kohe vaadatakse raamatukogudele poole. Äkki sa saaksid natukene rohkem avada seda raamatukogude võimalike arengute teemat, kuidas see ministeeriumi poole pealt näha on?

16:23 Kultuuriminister Piret Hartman

Aitäh! Eestis on 860 raamatukogu ja paljudes piirkondades tõesti on ta viimane koht, kus inimene kohtub riigi esindusega. Ja tõesti, käies ka ise palju raamatukogudes ringi, kõlab tihti see, et nad on kohad, kuhu inimesed saavad tulla ja näha ka teist inimest külas. Mina usun ise väga raamatukogude rolli, seda näitas nii koroonaaeg, kus raamatukogud printisid välja tõendeid. Kui valmistati ette Eesti pikaajalist strateegiat, siis raamatukogud olid need, mis korjasid kokku inimeste tagasiside.

Täna on lihtsalt küsimus selles, et meil ühest küljest on ettevalmistamisel seadus, selleks et raamatukogude rolli suurendada. Aga seadus üksi ei muuda mitte midagi. Selleks, et raamatukogud oleksid atraktiivsemad, saaksid uuendada oma tehnoloogiaparki, oleksid ka keskkonna mõttes mõnusamad, kus saaks teha kaugtööd või näiteks 24 tundi oma oma ID-kaardiga sisse, selleks on vaja raamatukogusid toetada.

a me tõesti oleme ette valmistanud raamatukogude kiirendi ehk investeerime sellest aastast alates sellesse kiirendisse pool miljonit eurot, kuni tuleb minister, kes arvab, et enam ei ole vaja, raamatukogud on valmis. Loomulikult on meie jaoks oluline, et kui me teeme investeringuid kohalikku ellu, siis ka kohalik omavalitsus on abis. Nii et selle kiirendi puhul on samamoodi, kui esitatakse taotlused, siis peab kohalik omavalitsus panema poole ja riik paneb poole. Nii et see on kindlasti oluline samm edasi.

Teiseks oleme me ka reorganiseerimas seda, kuidas me üldse rahvaraamatukogusid omalt poolt toetame. Oleme kokku panemas täna arenduskeskust, kes seisaks selle eest, et ka raamatukogudes töötavad inimesed saaksid endale piisavalt koolitust, et oleks olemas piisavalt teavikuid, et tehtaks ka vajalike IT-arendusi, et kolme süsteemi asemel oleks tulevikus Eestis üks e-keskkond, kus raamatud paiknevad ja kus info raamatute kohta paikneb ja mis võiks olla igale inimesele kättesaadav pärast seda, kui ta sünnib.

Eks neid plaane on väga palju. Väga palju on ka ära tehtud, ka tänu sellele, et eelmine aasta oli raamatukogude aasta ja see teema oli fookuses. Aga just sellel nädalal, eile avasime MIRKO raamatukogu e-keskkonna, kust on võimalik saada praegusel hetkel riulist 3000 erinevat teavikut. Üle maailma saab neid kasutada täiesti tasuta, kui sul on olemas Eesti ID-kaart. Nii et eks neid põnevaid ettevõtmisi jagub veelgi sellesse valdkonda.

16:26 Aseesimees Martin Helme
Valdo Randpere, palun!

16:26 Valdo Randpere

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Hea minister! Sissejuhatuseks tahaks sind kiita muidugi pikalt ja laialt ja kõige eest, mis sa teinud oled, tõesti väga tubli, aga mul on ainult minut aega. Nii et ma ei saa väga kiita. Ma pean nüüd küsima. **Ja küsimus on järgmine, et Eestis ajast aega kellelgi tekib mõte, et korraldaks mingi suure spordivõistluse siin. Enamasti esimene telefoninumber, mis meelde tuleb, on kultuuriministri oma või kellegi teise inimese oma sealt ministeeriumist, kelle käest tuleks raha küsida. Ja see tekitab ausalt öelda sellise paanilise tunde vahel, mitte ainult Kultuuriministeeriumis, vaid ka väljapool seda. Ja minu küsimus on, kas Kultuuriministeeriumil oleks võimalik töötada välja mingid kriteeriumid, võib-olla isegi panna paika, millised**

spordiüritused on need, mida Eesti riik peab niivõrd strateegiliseks, et ka riik peaks neid toetama. Siis oleks ette kõik teada kõigil, nii korraldajatel kui teistel spordiliitudel, kes ilma jäävad, (Juhataja helistab kella.) kui ka mul ja sul.

16:27 Kultuuriminister Piret Hartman

Aitäh selle küsimuse eest! Aitäh nende kiituste eest! Ma tahaks öelda tegelikult suure tänu oma kolleegidele Kultuuriministeeriumis ja kõigile partneritele valdkonnas, et need edusammud, mis oli mul täna au siin ette lugeda, ei ole ainult kultuuriministri pärusmaa, vaid väga paljude inimeste suur kiring ja armastus oma töö vastu. Aga nüüd rääkides sellest, siis ma olen täiesti nõus, et me peame seda süsteemi seoses spordisuursündmustega oluliselt korrastama. Praegusel hetkel on olemas meil üks meede, mis on kultuuri ja spordi rahvusvaheliste sündmuste meede, et kui korraldaja tõestab ära piisava arvu välituristide olemasolu, maksutulu Eesti riigile, siis tal on võimalik seda taotleda. Aga on väga palju selliseid sündmusi ja spordiüritusi, mis sinna alla ei lähe. Siis käib tõesti selline nii-öelda kauplemine ministri ukse taga, valitsuse ukse taga, erinevate partnerite ukse taga. Me oleme pakkunud spordivaldkonnaga välja meetme või fondi, kuidas paremini korraldada selliste sündmuste rahastamist. Oleme pannud kokku põhjaliku memorandumi, mis on üleval ka valitsuse kabinetis ja ootab ka arutelu valitsuses endas. Ma väga loodan, et lähiajal see arutelu toimub ja see aitaks tõesti meil paremini süstematiseerida seda, kuidas ja milliseid spordisündmusi me rahastame ja millistel põhimõtetel me seda teeme. Nii et meie valdkond koos partneritega on selle ettepaneku teinud, ootame lihtsalt arutelu ja valitsusepoolset otsust.

16:29 Aseesimees Martin Helme

Peeter Ernits, palun!

16:29 Peeter Ernits

Hea juhataja ja ministriproua! Ilus pateetiline jutt. Aga ütlege niimoodi, mulle üks raamatukogu juhataja ütles hiljuti, et te valmistate ette ühte uut seadust, raamatukoguseadust, ja selle tulemusena raamatukogude kaugus peaks tulema 11 kilomeetrit ja selle tulemusena roogite suure osa raamatukogusid minema. Kas see vastab tõele? Meil Jõgevamaal on kusagil üle 25 raamatukogu? Palju siis järgi jääb? Vastab see tõele?

16:30 Kultuuriminister Piret Hartman

Aitäh! Raamatukoguseaduse eesmärk on tegelikkuses vastupidine, mitte vähendada raamatukogusid ja nende rolli, vaid suurendada raamatukogusid ja nende rolli. Mis puudutab konkreetseid kilomeetreid, siis selles osas ma pean saatma kirjaliku tagasiside, kuidas see välja hakkab nägema. Aga ma olen ise poole aasta jooksul osalenud töörühmas, kes seda seadust on ette valmistanud, kus on kaasatud olnud väga paljud rahvaraamatukogude esindajad. Kaks aastat on kokku kestnud see protsess selle seaduse ettevalmistamiseks ja kindlasti ei ole selle eesmärk mitte vähendada raamatukogude võrgustikku, vaid vastupidi, teha kõik muudatused selleks, et tugevdada raamatukogude rolli ja et nad ei kaoks ära.

16:31 Aseesimees Martin Helme

Üllar Saaremäe, palun!

16:31 Üllar Saaremäe

Aitäh, austatud eesistuja! Lugupeetud minister! Mu küsimus on lihtne. Mis selle teatrite rahastamisega siis õieti oli? Vaadake, kuna teie valitsus hakkab õige pea otsi kokku tõmbama ja see Riigikogu koosseis ka, siis ei pea enam ju midagi kellegi eest ilustama ega varjama. Kus kohas nüüd mööda joosti selle asjaga? Aitäh!

16:31 Kultuuriminister Piret Hartman

Aitäh! Alustame siis algusest. Aitäh kõigepealt küsimuse eest ka! Väga pikalt on räägitud sellest, et teatrite rahastamist tuleb korrastada. Esimene samm selleks oli see, et valmistati ette väga pikalt seadust, mis eelmisel aastal Riigikogu poolt vastu võeti. See seadus nägi ette seda, et selle seaduse järgselt töötab Kultuuriministeerium välja ka kultuuriministri määruse, kuidas ja milliste kriteeriumide alusel täpselt need rahastamised välja hakkavad nägema. See murekoht oli see, et eelmine süsteem oli läbipaistmatu. Me käisime päris tihti ka kohtus selle tõttu,

et teatrid ei saanud aru täpselt ja pidasid ebaõiglaseks neid tulemusi, mis lõpuks peale taotlusvooru nad kätte said. Seega oli oluline muuta oluliselt selgemaks olemasolevat nii seadust kui ka määrust.

Mure, mis sellega juhtus, oli see – ja kuigi me kaasasime paljusid teatreid, esindusorganisatsioone –, et me ei näinud ette, et need muutused rahastamisnumbrite osas tulevad nii suured. Loomulikult mängiti neid kriteeriume läbi, aga lõpuks selgusid muutused siis, kui konkreetsete taotlused olid laual ja need olid üle vaadatud. Me olime optimistlikud selles osas, et me jõuame sügisel palju varem nende konkreetsete tulemusteni ja murekoht oligi see: uus määrus, rakendus, taotlused tulid, aga infot selle kohta konkreetsetele teatritele, kes tahtsid teada, kuidas nad siis uuel aastal jätkavad, ei tulnud. Ja kui me neid numbreid siis nägime ja nägime seda, et osad teatrid kaotavad peaaegu poole Kultuuriministeeriumi toetusest, siis sain ma väga selgelt aru ja istudes ka teatrivaldkonna inimestega ja oma valdkonna nõunikega maas, et öelda teatritele samal aastal, et sinu toas toetus väheneb poole võrra, ei ole inimlik ega ka õiglane.

Nüüd oli kaks varianti. Oli see variant, et ma ütlen, et see määrus ei kehti ja ma tühistan selle taotlusvooru ja hakkame otsast peale. Aga tegelikkuses valdkond ka leidis, et süsteemi tuleb õiglasemaks muuta, paremaks muuta, väga paljud asjad läksidki paremaks. Ehk siis me saime aru, et see suur töö, mis on tehtud, me läheme sellega edasi, aga võtame seda aastat kui üleminekuaastat ja tuleme appi nendele teatritele, kes tegelikult ei osanud seda miinust ette planeerida ja proovime seda siis kompenseerida.

Aga nüüd edasimineku osas. Me lähme määrusega edasi, kuid me avame kindlasti selle määruse. Ma soovin väga istuda valdkonnaga maas ja vaadata, mis töötas ja mis ei töötanud, ja teha see määrus siis... nii-öelda vajadusel muuta seda, teha siis õiglasemaks ja rohkem valdkonnale sobivamaks. Ning ma väga soovin, et me uue taotlusvooru juba suvel välja kuulutame, et kui tulevad ümberkorraldused või teatrite numbrid vähenevad või suurenevad, siis neil on piisavalt aega, et järgmiseks aastaks ette valmistada.

Ma olen kindlasti selle poolt, et kui me vaatame rahastamise ümber, siis muudatused on täiesti elementaarsed. Aga murekoht lihtsalt sellel korral oli see, et need muudatused ja see teadmine tekkis nii hilja, et see ei olnud õiglane selle valdkonna suhtes ja nende teatrite suhtes, kes on aastakümneid Eestis panustanud, tulla nende asjadega nii hilja välja. Nii et oli kindlasti ehk liiga palju optimistlikust selles osas, kui suur see ettevõtmine on, aga kindlasti oli tahe, et me võimalikult kiiresti ja ka valdkonna poolt uue määrusega välja tuleme ja selle rakendamine ja kehtestamine, et asi oleks selgem. Aga iga muudatus toob kaasa endaga kindlasti ka segadust, nii et loodame, et nüüd läheb latusamalt edasi koostöös kogu valdkonnaga. Aitäh!

16:35 Aseesimees Martin Helme
Margit Sutrop, palun!

16:35 Margit Sutrop

Austatud eesistuja! Lugupeetud minister, aitäh teile selle ülevaate eest! Minu küsimus puudutab teadus- ja arendustegevust. Ühe protsendi teadusleppega on jagatud ministeeriumide vahel 40 : 40 : 20 mudeliga. Nii et 20% on antud kõigile ministeeriumidele valdkondliku poliitika kujundamise ja teadus- ja arendustegevuse toetuseks. Ja kui vaadata seda tabelit, siis sel aastal 58,4 miljonit eurot jaguneb nii, et Kultuuriministeeriumil on ainult 1,4 miljonit eurot. Järgmistel aastatel see väheneb 0,7 miljoni peale. Mis on see põhjus, mille pärast just kultuuriga seotud teadus- ja arendustegevus on nii väikese rahaga kaetud ja mispärast ka tõukefondidest, ... ja fookusvaldkondadest just see, mis puudutab eesti keele ja kultuuriga seotud asja, on nii jäänud toppama ja tahaplaanile?

16:36 Kultuuriminister Piret Hartman

Aitäh selle väga olulise küsimuse eest! Kõigepealt, sissejuhatavalt ma pean ütleva, et teadustegevus on Kultuuriministeeriumis saanud tegelikult suure hoo sisse. Jah, võrreldes teiste valdkondadega on meie valdkondade rahastamine teaduse osas võib-olla proportsioonis liiga väike, aga siiski on ta märkimisväärne võrreldes sellega, mis oli eelnevalt. Nii et me ka täna tutvustasime loovuurimusi. Sellel aastal investeerime pool miljonit eurot ja tõesti, kuni 2026. aastani on meil 6,4 miljonit eurot. Meil on Tõnis Lukasega kokkulepe leida

humanitaarvaldkonna uurimusteks ressursse juurde. Me pidime tegema sellel aastal selle otsuse, et vahendid töösse rakendada, aga meil on haridusministriga see kokkulepe, et leida veel võimalusi meie valdkonda raha toomiseks, sest ma arvan tõesti, et nii keele kui ka kultuuri jätkusuutlikkuse mõttes on see ülioluline. Tõesti, see, et me täna tegeleme loovuurimustega, on üks eesmärk, et tuua teadmist juurde ka rakenduspoole pealt, et kuidas kultuuri erinevaid sektoreid arendada. Väga palju ja pidevas muutumises on see keskkond, milles ka kultuur tegutseb. Nii et ma loodan, et nende heade esimeste praktikate pealt me saame ka argumente juurde, miks seda valdkonda rohkem rahastada. Aga loomulikult meie taotlused olid suuremad kui see lõpptulemus, kuid usun kolleegi lubadust selle valdkonna rahastamise eest seista.

16:38 Aseesimees Martin Helme
Tarmo Kruusimäe, palun!

16:38 Tarmo Kruusimäe
Täna, hea aseesimees! Hea ettekandja! Mina tahaks rääkida meie pärandkultuurist ja pühapaikadest. Äsja kolm meie pühapaika sai kinnitust ja võeti kaitse alla, aga ma räägiksin Raplamaal asuvast Paluküla hiimäest. Ta asub küll looduskaitsevööndis, aga ta ei ole veel võetud kui pärandkultuuriobjekt arvele. Ta on meie kõikides vanades legendides kui Eesti oma Olümpos. See tähendab, et praegusel hetkel toimub ajajooks, kumb nüüd enne, kas jõutakse midagi sinna eelnevalt arendada või ei. Oskate öelda, kas ta oli arutuse all ja kas seda on võimalik ka nüüd kiiremas korras veel sellel valitsusel vastu võtta?

16:39 Kultuuriminister Piret Hartman
Aitäh! Tõesti, tegemist on olulise teemaga. Ka Kultuuriministeeriumi siseselt oleme väga palju praegu tegelenud sellega, et võtta erinevaid piirkondi kaitse alla. Aga ma jään selle vastuse võlgu. Kuna mu kolleegid on ka siin saalis, siis me kirjalikult sellele küsimusele vastame kohe kiiremas korras ka. Aitäh selle eest!

16:39 Aseesimees Martin Helme
Indrek Saar, palun!

16:39 Indrek Saar
Aitäh! Ma ühinen kõikide nende tänusõnadega ja kiidusõnadega, mis sinu aadressil on tulnud, ja mul on hea meel, et üle mõne aja on Kultuuriministeeriumis jälle minister, kes tajub valdkonda ja saab aru, mis selles valdkonnas toimub. Ma loodan, et see jääb niimoodi mõneks pikemaks ajaks. Aga sa oled vahepeal saanud kõvasti reklaami seoses sellega, et sina oled küll see minister, kes läbi aegade vist kõige paremini teab, mis probleemid on olemas lõimumisvaldkonnas, mis eriline roll Eesti ühiskonnas on Ida-Virumaal, mis on mitmekultuuriline ja kus on väga palju teist emakeelt kõnelevaid inimesi. Sa oled alati öelnud, et sellele piirkonnale tuleks rohkem tähelepanu pöörata, õieti kogu integratsiooni küsimustele tuleks tunduvalt süsteemsemalt läheneda ja sinna rohkem panustada. Nüüd sa oled saanud selle eest kiruda, et sa liiga palju Ida-Virumaal käid. Mina arvan, et see on väga õige, sa peaksid seal veel rohkem käima, Piret. Mõned päevad on veel jäänud sinu mandaati. Aga mis sa oled Ida-Virumaal juba teinud ja mis seal oleks vaja teha?

16:40 Kultuuriminister Piret Hartman
Aitäh, Indrek! Ma arvan, et ma kunagi ei vähendaks või pisendaks ka sinu rolli selles, mis viimaste aastate jooksul on Kultuuriministeeriumis juhtunud. Ma arvan, et sa omal ajal ikkagi väga tugevad vaod kündsid Kultuuriministeeriumisse ja need head algatused on tõesti ka jätkunud. Aga aitäh nende tänusõnade eest ka!

Tõesti, Ida-Virumaa on olnud ju meie ühises fookuses viimased seitse aastat. Kultuuriministeeriumis kultuurilise mitmekesisuse asestantsena töötades on Ida-Virumaa kogu Kultuuriministeeriumi üks selliseid väga olulisi piirkondi, sest lõimumine ja Ida-Virumaa on väga omavahel seotud. Tõesti, kui varem sai valitsus peksa selle eest, et nad Ida-Virumaal ei ole, siis täna kirutakse sellepärast, et valitsus on. Mina kindlasti, tõesti, nagu ütles kunagi Kiir, käin seal minevikus, käisin seal olevikus ja kindlasti tulen ka tulevikus. Ma arvan, et see on väga oluline valitsuse strateegia täna olla Ida-Virumaal rohkem kohal. Seda näitavad meile ka numbrid. Riigikantselei on teinud ülevaate sellest, kuidas on muutunud Ida-Virumaa teisest rahvusest inimeste suhtumine Eesti riiki. Me kõik väga

kartsime, et tanki ja monumentide eemaldamine on pigem mõjunud negatiivselt, aga ma ei tea, kas valitsuse käimised, minu käimised, erinevad meetmed on suurendanud ka Ida-Virumaa teisest rahvusest inimeste seost Eesti riigiga.

Mida me oleme täna konkreetselt ära teinud, on see, et tõesti avaneb peagi üks miljon eurot spordi- ja kultuuriprogrammide meede Ida-Virumaal. Juba eelmisel nädalal sai hoo sisse kultuurisaadikute programm, läbi mille kõik Ida-Virumaa koolide õpetajad saavad rohkem osa Eesti kultuurist. Ja seejärel sügisel tänu nendele õpetajatele korraldatakse kultuuriprogramme õpilastele üle Eesti nii Lõuna- kui ka Põhja-Eestis. Need on hästi konkreetsed sammud.

Olen teinud ka valitsuse enda palvel raporti sellest, mida on erinevad ministriumid Ida-Virumaal teinud, ja koostöös kultuurilise mitmekesisuse osakonnaga oleme väga selgelt näginud teisi ministereid ja valdkondi veel rohkem sinna piirkonda panustama. Meil on planeeritud või mõttes ka luua koos Eesti Kontsertiga teatriresidentuur Jõhvi kontserdimajja. Hetkel on koos ettevõtjatega töös ka loomefondi loomine, selleks et tuua rohkem Eesti teatreid, muuseume, kontserte Ida-Virumaale ja võimestada ka kohalikke loomemajanduse ettevõtjaid.

Nii et mitmed ideed on saanud idanema. Aga ma arvan, et üks olulisemaid asju on lisaks ametnikele lõimumise valdkonnas olla ka valitsuse tasandil kohal ja olla päriselt kohal, mitte ainult siis, kui me midagi ära võtame või maha võtame, vaid stabiilselt näidata oma suhtumist, oma sisukat suhtumist, dialoogi ja austust selle piirkonna vastu.

16:44 Aseesimees Martin Helme
Aitäh! Rohkem küsimusi ei ole ettekandjale.

16:44 Kultuuriminister Piret Hartman
Aitäh!

16:44 Aseesimees Martin Helme
Saame minna läbirääkimiste juurde ja meie kodukord näeb ette, et läbirääkimistel saavad sõna võtta fraktsioonide esindajad. Kõige esimesena on ennast kirja pannud Raivo Tamm Isamaast. Palun! (Raivo Tamm küsib lisaega.) Kolm minutit lisaega, palun!

16:44 Raivo Tamm

Head Riigikogu liikmed ja Eesti inimesed! Head jätkuvat liikumisaastat! Ja kuna Jüri Jaanson oli kurb, et spordist täna nii vähe aega räägiti, siis mina pühendan järgmised minutid kõik ainult spordile. Kaks aastat tagasi pälvis presidendilt Valgetähe teenetemärgi Eidapere kooli kehalise kasvatuse õpetaja Luule Sulg. Enam kui 65 aastat kehalist kasvatust andnud õpetaja tuletas intervjuus meelde, et õpetaja üksi ei tee midagi ära, vaid tähtis on ka see, et lapsevanemad liiguksid. Kodu ja kool koos on see, mis tagab, et Eesti lapsed oleksid aktiivsed ja terved. Selles mõttes ei erine sport ühestki teisest eluvaldkonnast. Isamaa on alati rõhutanud, et kõik algab perekonnast. Meie väärtuste, toimetuleku ja edasiste harjumuste tuum peitub perekonnas ning riigi ülesanne on tagada ja luua peredele vajalikud võimalused ja tingimused.

Meil on liikumisaasta. Spordiorganisatsioonide ja koolidega seotud harrastajate arv on 193 274. See on 5%-line tõus ning õigete sammudega suudame seda veelgi kasvatada. Eesti spordipoliitika eesmärgiks on tõsta regulaarselt liikuvate inimeste osakaalu ühiskonnas vähemalt kahe kolmandikuni. 2022. aasta Eesti suurimast liikumisuuringust selgub, et piisavalt ei liigu koguni 50% õpilastest ja 58% täiskasvanutest. Seega on meil veel väga pikk tee minna. Kehaliselt aktiivsed lapsed on õnnelikumad ja rõõmsameelsemad, seetõttu on oluline jätkata projektidega, nagu "Liikuma kutsuv kool" ja "Sport koolis". Liikuma kutsuv kool on jõudnud 2022. aasta lõpuks peaaegu 200-sse kooli. Järgnevatel aastatel tuleb leida sellele püsirahastus.

Tänu aktiivsetele kogukondadele, erinevatele toetustele ja kaasaegsele sporditaristule on sportimisvõimalused aastate jooksul märkimisväärselt paranenud, aga ka harrastusspordis torkavad silma regionaalsed erinevused täpselt samamoodi nagu paljudes teistes valdkondades. Me peame pingutama selle nimel, et Eesti noortele oleksid tagatud võrdsed võimalused. Aastatel 2019–2022 on Kultuuriministeeriumi toel loodud igasse maakonda vähemalt üks tervisespordikeskus. Tänan siin tänase kultuuriministri eelkäijaid Tõnis Lukast, Anneli Otti ja Tiit Terikut. Jätkame regionaalsete tervisespordikeskuste programmi elluviimisega. Lisaks alustatakse 2023. aastal tervisespordikeskuste juurde olme- ja teenindushoonete rajamise toetamist. Sama tehakse ka jalgpallihallide projektiga. 2023. aasta riigieelarvest täiendavalt lisaks varem eraldatud summadele veel Kuressaare, Paide, Pärnu, Rakvere jalgpallihallide ehitamist.

2023. aastal tõstis Isamaa, sotsiaaldemokraatide erakonna ja Reformierakonna koalitsioon kultuuritöötajate, sealhulgas treenerite palku. Treenerite töötasu alammäär tõusis 1020 eurolt 1400 eurole ehk 37%. Me peame sellega jätkama, sest motiveeritud treenerid on ka paremad juhendajad meie lastele. Ma olen väga seda usku, et eeskujud on olulised. Oleme ju isegi viimaste aastakümnete jooksul näinud, et edu teatud spordialal toob kaasa ka harrastajate kasvu. Seega on märkimisväärne, et Team Estonia programmi toetus tõuseb 0,5 miljoni euro võrra, ning peame senisest enam toetama Eesti tippporti ning rahvusvaheliste spordiürituste toomist Eestisse. Olgu selleks siis IRONMAN Tallinn, Rally Estonia, tennis, võrkpall või korvpall – iga suurüritus suurendab meie inimeste huvi spordi vastu.

Lõpetuseks. Viimaste nädalate jooksul on tõstatunud küsimus, kas sport ja poliitika peavad olema seotud. Seda olulist dokumenti siin saalis arutades näeme, et need kaks valdkonda on paratamatult seotud. Samamoodi on seotud need ka väljaspool seda saali. Enam kui 80 Euroopa Parlamendi liiget on pöördunud Rahvusvahelise Olümpiakomitee poole ettepanekuga keelata Vene sportlastel osalemine 2024. aasta olümpiamängudel. Samasuguse initsiatiivi on teinud Eesti välisminister Urmas Reinsalu. Eesti spordiorganisatsioonid on hästi võrgustunud ning neil on ligi 200 liikmesust rahvusvahelise spordi organisatsioonides. Kutsun teid kõiki üles lisaks poliitikutele avaldama survet neile organisatsioonidele. Sport kannab endas olulisi väärtusi ja põhimõtteid: ausus, pingutamine parima võimaliku tulemuse nimel ning spordil on ka haruldane oskus inimesi liita. Liidame enda jõud ning pingutame selle nimel, et spordi mainet ei rikuks terroristlikud riigid, mis ei hooli süütutest inimestest. Tänan tähelepanu eest!

16:50 Aseesimees Martin Helme

Jaak Juske, Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon, palun!

16:50 Jaak Juske

Austatud istungi juhataja! Hea Riigikogu! Armas kultuurirahvas! Ma veel kord tänan proua ministrit väga ilusa ettekande eest ja on väga suur rõõm, et meil on taas kultuuriminister, kes ametisse astudes mitte ei hakka valdkonda alles õppima, vaid seda läbi ja lõhki väga hästi tunneb.

Kultuuriministeeriumi haldusalas on teatavasti väga palju olulisi valdkondi. Ja samas ju Eesti riigi mõte ongi hoida ja arendada eesti kultuuri, nii et iga euro, mida me sellesse valdkonda suuname, läheb õigesse kohta. Ja on tõesti väga hea, et tänane valitsus ametisse astudes otsustas suunata kultuurivaldkonda laiemalt siis 50 miljonit lisaeurot, see oli väga oodatud ja vajalik rahasüst, seda nii palkadesse kui tegevustoetustesse. Ja tõepoolest, sotsiaaldemokraatidel on eriline rõõm selle üle, et meie treenerid on saanud väga pikalt oodatud väga suure palgatõusu. Ja samavõrd on rõõm selle üle, et ka meie kõrgharidusega kultuuritöötajad on saanud korraliku palgatõusu. Kindlasti nende palka tuleb jätkuvalt tõsta ja sektoris on veel väga palju kohti, mis vajavad lisapalgaraha.

Me nädala pärast tähistame Eesti Vabariigi 105-ndat sünnipäeva. Võimas! Ja just, vähemalt kord aastas vabariigi aastapäeva nädalal tasub lugeda või korraks otsa vaadata meie iseseisvusmanifestile. Meile meeldib rõhutada, meelde tuletada täna kehtivat põhiseadusest, mis ütleb, et Eesti riigi eesmärk on hoida läbi aegade eesti keelt, kultuuri ja rahvast. Aga sama oluline on tuletada meelde ja meeles hoida meie iseseisvusmanifesti, meie riigi sünnidokumendi pealkirja. See on manifest mitte Eesti rahvale, vaid kõigile Eestimaa rahvastele, kes meie aladel

ajalooliselt on elanud, elavad, elavad täna, kes tahavad ja on valmis elama demokraatlikus Eesti riigis. Ja tõepoolest, tänane kultuuriminister on saanud kriitikat selle üle, et ta on liigselt külastanud Ida-Virumaad, liialt palju pööranud Ida-Virumaa teemadele tähelepanu. No tule taevast appi! Kui seda ei tee kultuuriminister, kelle vastutusala on ka lõimumispoliitika, siis kes seda veel peaks tegema, seda enam, et ta on ka ise sellest maakonnast, piirkonnast pärit ja seda piirkonda läbi-lõhki tunneb.

Ja tõepoolest selle väga lühikese ajaga on proua Hartman teinud väga olulisi samme selles suunas, et lähendada Eestit Ida-Virumaale ja samamoodi ka Ida-Virumaad ülejäänud Eestile. Sest meile, eestlastele meeldib rõhutada, et Eesti lõpeb Ida-Virumaaga, aga samamoodi võib öelda, et ida poolt vaadates Eesti algab Ida-Virumaaga. Mida rohkem on sealkandis Eestit, seda parem, ma arvan, ka meie riigi julgeolekule. Selles valdkonnas tuleb ministrit taas kiita.

Nüüd nagu ma ütlesin ka oma küsimuses, siis sotsiaaldemokraatide jaoks on olnud väga oluline laste ja noorte huvihariduse tegevuse toetus. Oli tõesti ääretult piinlik, et eelmine Kaja Kallase juhitud valitsus oma kärpeplaani alustas laste ja noorte arvelt, just nimelt huvihariduse toetuste poole võrra maha võttes. On selge ja on väljakutse, et see toetus tuleb taastada, minna omavalitsustele appi, leida sinna veel veel raha juurde, et ühelt poolt saaks ikka huvikoolide õpetajad oodatud palgatõusu ja et meil oleks võimalikult palju lapsi kaasatud huviharidusse, huvitegevusse, sest see on laiem väljakutse, kui me vaatame neid numbreid, kui vähe lapsi meil aktiivses liikumises on.

Paluks paar minutit lisaagea! (Juhataja: "Kaks minutit lisaagea, palun!") Ja tõepoolest, ega Kultuuriministeeriumi valdkonnast võikski rääkima jääda, sest nagu ma ütlesin, see on valdkond, mis iga päev loob Eestit, ja iga euro, mis sellesse valdkonda suunata, seda rohkem Eestit meil edaspidi tulevikus on. Päril lõpetuseks, head Riigikogu liikmed, meie töö siin saalis, siin majas on üpris istuv, aga praegu on käimas valimiskampaania ja me tõepoolest jookseme mööda Eestit ringi ja me liigume rohkem kui muidu. Ma tahangi teile lõpetuseks soovida edukat liikumise aastat. Aitäh!

16:55 Aseesimees Martin Helme
Heidy Purga, Reformierakonna fraktsioon, palun!

16:55 Heidy Purga
Lugupeetud istungi juhataja! Head kolleegid! Siin Riigikogus ei ole üldiselt tavaks meil mitte kedagi kiita, lihtsalt nii on olnud, eriti kolleege teistest erakondadest. Mina aga täna kultuuriminister Piret Hartmanni. Aitäh, Piret, selle visaduse eest, mis aitab kas või kõrgharidusega kultuuritöötajaid palgatõusule ja tõi läbi selle kultuurivaldkonda ja sellesse eelarvesse raha kõvasti juurde. See oli väga suur tegu tõesti.

Aga muidugi varjutasid hetkelise eduelamuse ja hea tunde mitme kuhjunud probleemid, mis ei kao niipea mitte kuhugi. Ja ma võin, käsi südamel, väita, et me oleme ikkagi väga kurioosnes olukorras kultuurivaldkonnas. Viimase 20 aasta jooksul on Kultuuriministeeriumi osakaal riigieelarves vähenenud kaks korda, 3,84%-lt aastal 2002 1%-ni aastal 2022. Olen seda küsimust küll küsinud erinevatelt valitsusliikmetelt, mitte ainult kultuuriministritelt, kuulates tähtsaid kõnesid aastapäevadel, tähtpäevadel, galadel, tänuüritustel ja avamistel, kus kultuuri tuuakse alati esikohale, kultuuri peetakse väga oluliseks, peetakse tähtsaks ja selle üle ollakse uhked ja asja eest. Miks on Kultuuriministeeriumi osakaal pea kaks korda vähenenud? Põhjus ei saa ju olla ainult suurehitiste vähenemises, aga eks see ole kindlasti üks numbrilisi põhjuseid. Sellele küsimusele ei ole osanud keegi midagi konkreetset vastata peale tõdemuse, et Eesti on kultuuri toetamisel Euroopa riikide seas esirinnas, arvestades meie elanikkonna suurust ja riigieelarvet. Taoline retoorika võib küll ajutise kaitsekilbina töötada, aga ma usun, et ega see enam pikalt jätkusuutlik pole, eriti, kui vaadata kultuurivaldkonda täpsemalt sisse.

Hea oli selles ülevaates kuulda arengute kohta nii spordivaldkonnas, liikumises, plaanidesse lõimumisel ja muuski. Hästi on käivitunud, nagu me teame, "Kultuuriranits". Kenasti töötab Film Estonia tagasimaksesüsteem, mis toob majandusse iga aastaga järjest rohkem ressursse. Aga meil on väga palju valdkondi, mis vajavad kohest reageerimist ja abi, kus me näeme, et see abi, väike abi võib tuua rohkem tagasi, kui see abi iseenesest väärt on.

Näiteks kultuuri eksport, digikultuur, ligipääsetavus kultuurile või kultuuri juurde, ka muide loovisikute sotsiaalsed garantiid, nende hakkamasaamine, ja kultuurimajandus üldisemalt, ettevõtmised, mis toovad inimesi kokku mitte ainult meilt, vaid üle maailma ja annavad siin kohapeal võimaluse enda annete arendamiseks ja nende näitamiseks, võimaluse töö tegemiseks.

See oli väike lühike kokkuvõte minu poolt. Aitäh, kultuuriminister, ja soovin teile jaksu edaspidiseks.

16:58 Aseesimees Martin Helme

Sellega on sõnavõtussoovid lõppenud, sulgen läbirääkimised. Saame selle tänase päevakorrapunkti lõpetatuks lugeda.